

سیدعلی طاهری خرم‌آبادی^۱ / فلسفه اسلامی متأخر و مسئله هیومی علیت*

چکیده

دیوید هیوم استدلال مشهوری درباره علیت اقامه کرده است که بنابر آن باورهای معمول ما درباره روابط علی به سبب در برداشتن ایده ربط ضروری، موجه نیستند. ایده ربط ضروری، مولود عادت ذهنی است و اطلاق آن بر امور واقع اشتباه می‌باشد. از آنجا که باورهای ما درباره قوانین طبیعت و آینده یکسره بر تجارب ما از علت و معلول مبتنی هستند، باورهای معمول ما درباره قوانین طبیعت و پیش‌بینی آینده نیز موجه نیستند. بحث‌های زیادی درباره این استدلال در تاریخ فلسفه درگرفته است و از جمله برخی فیلسوفان معاصر اسلامی نیز پاسخ‌هایی برای آن ارائه داده‌اند. وجه مشترک این پاسخ‌ها اتخاذ راهبرد همکاری عقل و تجربه است با این رهیافت که باور ما نسبت به رابطه ضروری میان رویدادهای طبیعی، پیشین و عقلی است، اما کشف دقیق مصادیق علت و معلول از طریق تجربه حاصل می‌شود. من در این مقاله نشان می‌دهم این پاسخ‌ها قانع‌کننده نیستند و در عین حال شاید بتوان برای حل این مسئله، چشم‌انداز بهتری را در فضای فلسفه اسلامی ترسیم کرد.

واژگان کلیدی: علت، معلول، ربط ضروری، تجربه، هیوم.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۷/۲۰

ataheri@sharif.edu

۱. استادیار گروه فلسفه علم دانشگاه صنعتی شریف